

פרק כל הזבחים שקבלו דמן

מתניתין

כל הזבחים שקבל דמן אחד מהפסולים לעבודה⁽¹⁾, כמו זר⁽²⁾, או אונן⁽³⁾ או טבול יום⁽⁴⁾ שטבל ועדיין

נאמר קרא לפסול עבודתו, היתה עבודתו כשרה משום שעשה דוחה לא תעשה. [וראה תוס' בחולין [עח א] שעשה דוחה גם פסול, כגון פסח שאין לו אלא טלה שנשחטה אמו. וכבר תמה בקובץ הערות יא ח, שהרי במנחות מט. כתבו תוס' שאילו עשה והשלמה היה מעכב לא היה מועיל דחייה להכשר. וחילק בין פסול שתלוי באיסור שמועילה לו דחייה, לבין פסול מצד עצמו. עיי"ש. ובפסולי כהונה לכאורה הפסול תלוי באיסור, ראה רמ"ה סנהדרין פ"ג. ואם כן אף שנאמר מקור לאיסור עדיין יבא עשה וידחה].

ועוד כתב שבקדשים צריך שישנה עליו הכתוב לעכב, ואם לא שנה הכתוב דינו כמצוה בעלמא ואינו בכלל אי עביד לא מהני, ולכן צריך קרא שמחלל עבודה. אך בריטבי"א [] כתב שגם אם לא שנה הכתוב עובר בלאו, עיי"ש.

2. במנחות [ט. יח ב] אמרו שמצוות כהונה רק מקמיצה ואילך, דהיינו שאין פסול זרות ושאר פסולים חלים על יציקה ובלילה. וראה להלן [כב ב הערה 1] בשם מקדש דוד [טו ג] שנכרי פסול גם לעבודות אלו שאינן ממצוות כהונה.

וכבר תמחו כל האחרונים [שעה"מ י"ט פ"ג, הגרע"ק א בגליון הרמב"ם ומונ"ח קט"ז קי"ח] שהרמב"ם [בפי"ב ופי"ג ממעשה"ק] פסק שיציקה ובלילה כשרים בור, ואילו בביאת מקדש [פ"ט ה"ה] כתב שזר היוצק ובלול פוסל, ושמו יז לומר שפוסל את ה"עבודה" משום שלא נעשית בהן כשר, אך אין ה"קרבן צריך להעשות בכהונה, וזהו הטעם שנכרי פסול בהן, כי עבודות הן. ועיי"ן.

ועוד כתב שם, שפסול זר אינו דוקא בזר ממש, אלא הוא כולל כל אופן שהוא זר לגבי אותה עבודה, כגון כהן הדיוט בעבודת יום הכפורים, [וכמבואר ביבמות לג ב עיי"ש]. וכבר כתב בשער המלך [פ"א מעבודת יוי"ב ה"ב] טעם לזה, מדאפקיה רחמנא בלשון זרות "הזר הקרב יומת" ולא כתיב "ישראל" להורות שהאיסור נאמר לכל מי שהוא זר לאותה עבודה.

ובמשנה למלך [פ"ט מביא"מ ה"ט"ו] הוכיח מתוס' ביומא [כג ב] שיש פסול זרות בכל דבר הנעשה במזבח אף שאינו עבודה [כהרמת הדשן], ודן שם מפני מה אמרו [ביומא כד א] שהדלקת נרות כשרה בור, אם משום שאינה במזבח, או משום שיכול להוציאם ולהדליקם בחוץ.

וראה רש"י ביומא [כד ב] שזר חייב מיתה על דישון המנורה, והמקדש דוד [שם] כתב שאף על פי שאין צריך בגדי כהונה לעבודה זו, [כמבואר במשנה למלך פ"ג מביא"מ ה"ב] מכל מקום נחשבת כעבודה המסורה לכהונה, כיון שאין זר יכול להכנס להיכל לעשותה, ונידון זה תלוי במחלוקת הרמב"ם [פ"ב מביא"מ ה"ב] ורש"י [מנחות כו ב] אם זר הוזהר

1. בגמרא הובא מקור מקרא על כל אחד מן הפסולים המנויים במשנה ללמד שעבודתו פסולה, ותמה הטהרת הקודש לפי רבא שאמר בתמורה [ג ב] כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, הרי עבודתם פסולה ממילא, כי הוזהרו שלא לעבוד, ולמה הוצרך ללמד לפסול עבודתם.

ותירץ הגרע"ק א שמצד "לא מהני" היה נחשב כאילו לא נעשית העבודה, ויש לזה תקנה שיחזור ויעשה, ולכך בא הכתוב ללמד שחל פסול בקרבן על ידי עבודת פסולים. וכבר הבאנו לעיל [בעמוד א'] שכן כתב הגר"ח [פ"ג מפסוהמ"ק ה"ט] לענין הולכת זר, וראה שם דברי המקדש דוד וקהילות יעקב.

[ועיי"ן רש"י בע"א ד"ה אפשר, שקבלה וזריקה אפשר לתקנן, אך שחיטה לא, והיינו משום שאין מציאות לעשותה שוב. וכן אמרו במנחות ו' לענין קמיצה, והיינו משום שהיא עבודה שנעשית בכל הקרבן, וחל שם שיריים על שאר המנחה, שלא קבלה וזריקה שנעשות רק בדם הנפש].

ובתירוץ זה מיושבת גם קשיית הקרן אורה [כאן] והשפת אמת [להלן טו א] למה לא נלמד לפסול זר ממה ששנה עליו הכתוב כמה פעמים לעכב. ויתכן שאף על פי שכהונה מעכבת אין הקרבן נפסל על ידה, אלא משום חסרון עבודה בהכשר, ולכך צריך קרא ללמד שפוסלת ואי אפשר לחזור ולהוליק או לקבל. [וראה דברי מהר"ט בהערה הבאה].

ובאבי עזרי [פ"ב מביא"מ ה"ז] תמה שהרי בקבלה שנינו להלן [לב א] שיחזור הכשר ויקבל, ומשמע שלא חל פסול בקרבן אלא חסרון הוא בעבודת הכהן, ואילו בהולכה מסקינן לעיל שאי אפשר לתקנה אף אם לא חל בה פסול כי כבר נעשתה באיסור ולא מהני ושוב אין צורך בה, ואם כן למאי נפקא מינה אם עבודת הפסולים פוסלת או שיש בה רק חסרון הכשר.

ועל עצם הקושיא תמה באבי עזרי, שהרי מצינו בפרועי ראש שהם במיתה ואין מחללין עבודה [סנהדרין כב ב] ובהכרח שאף אם אי עביד לא מהני אין העבודה נפסלת. ונראה כי מוכח מקושייתם שחלוק פסול שתויי יין ופרועי ראש, שנאסרה להם הכניסה למקדש והעבודה באיסור אחד, משום שאין חסרון בעצם עבודתם, אלא באופן עמידת כהן העובד לפני ה', ולכן אין העבודה נפסלת, וכן משמע מלשון הרמב"ם [פ"א מביא"מ ה"א וה"ח] "איסור לו להכנס בפנים ואם נכנס ועבד חייב מיתה", דהיינו שהמיתה על הכניסה בתנאי שיעבוד. והקושיא רק על זר וטמא ושאר פסולים שנאמר בהם איסור נפרד על העבודה, ופוסלים את עצם העבודה, כי פסולין הוא מצד העבודה. וראה הערה 2 לתוס'.

ובטהרת הקודש תירץ על קושייתו, שיש נפקא מינה במקור לפסול עבודת פסולים, לאופן שאין אלא כהן פסול, ואילו לא